

مجموعه جامع قوانین و مقررات
صنعت نفت، گاز و پتروشیمی
(از آغاز تا امروز)

رضا پاکدامن

مشاور حقوقی قراردادهای بین‌المللی و صنعتی

سرشناسه	: پاکدامن، رضا، ۱۳۴۰
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام. Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: مجموعه قوانین و مقررات صنعت نفت، گاز و پتروشیمی (از آغاز تا امروز)/رضا پاکدامن.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۸۰۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴-۲۲۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: نفت -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Petroleum law and legislation – Iran
موضوع	: گاز -- ایران -- صنعت و تجارت -- قراردادها
موضوع	: Gas industry -- Iran – Contracts
موضوع	: پتروشیمی، صنایع -- ایران
موضوع	: Petroleum chemicals industry – Iran
رده بندی کنگره	: KMH۳۳۶/۵
رده بندی دیویی	: ۳۴۳/۵۵۰۷۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۹۱۷۶۲۸

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فلسطین، خیابان لبافی نژاد، بعد از تقاطع خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن: ۵-۳۴-۶۶۹۷۱۰۳۴، ۵-۵۸۴-۶۶۴۹۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

مجموعه جامع قوانین و مقررات صنعت نفت، گاز و پتروشیمی

(از آغاز تا امروز)

رضا پاکدامن

چاپ اول: ۱۴۰۲ - تیراژ: ۲۰۰ جلد - قیمت: ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224-222-0

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴-۲۲۲-۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹.....	مقدمه.....
۱۱.....	سیر تحول حقوق نفت ایران.....
۲۷.....	بخش اول: دوره قاجار (۱۲۴۳-۱۲۹۹).....
۲۹.....	امتیازنامه توری.....
۲۹.....	امتیازنامه رویتر.....
۳۳.....	امتیاز داری.....
۳۷.....	بخش دوم: دوره رضا شاه (۱۲۹۹-۱۳۲۰).....
	قانون اعطای امتیاز ۵۰ ساله استخراج و بهره برداری از معادن نفتی ایالات پنجانگانه شمال ایران به
۳۹.....	کمپانی استاندارد اوپل نیوجرسی.....
۴۰.....	قانون اعطای امتیاز معادن نفت شمال به کمپانی استاندارد اوپل آمریکایی.....
۴۱.....	قانون شرایط اساسی امتیاز نفت شمال به یک کمپانی معتبر مستقل آمریکایی (اتازونی).....
۵۲.....	قانون اعطای امتیاز نفت قسمتی از شرق و شمال شرق به شرکت نفت آمریکا و ایران.....
۷۰.....	موافقت نامه نفتی بین ایران و دولت شوروی.....
۷۳.....	قرارداد امتیاز نفت به شرکت نفت انگلیس و ایران.....
۸۷.....	بخش سوم: دوره اول محمد رضا شاه (۱۳۲۳-۱۳۲۸).....
۸۹.....	قانون ممنوعیت دولت از مذاکره و عقد قرارداد راجع به امتیاز نفت با خارجیها.....
۹۰.....	قانون لغو موافقت نامه نفتی بین ایران و دولت شوروی.....
۹۱.....	قرارداد گس - گلشائیان.....
۹۵.....	بخش چهارم: دوره ملی شدن صنعت نفت (دولت مصدق) (۱۳۲۷-۱۳۳۲).....
۹۷.....	قانون اجازه اجرای مقررات گزارش کمیسیون برنامه مجلس شورای ملی.....
۹۹.....	تصمیم قانونی دایر به طرز انتخاب پنج نفر از نمایندگان جهت شرکت در کمیسیون مختلط نفت.....
۹۹.....	قانون ملی شدن صنعت نفت.....
	تصمیم قانونی دایر به ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور و دو ماه تمدید به کمیسیون نفت
۱۰۰.....	جهت مطالعه در اطراف اجرای این اصل.....
۱۰۱.....	قانون اجرای ملی شدن نفت.....
	لایحه قانونی مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر محمد مصدق
۱۰۳.....	نخست وزیر.....
	قانون تمدید مدت اختیارات شش ماهه اعطایی به شخص آقای دکتر محمد مصدق نخست وزیر از
۱۰۴.....	تاریخ انقضاء برای مدت یک سال.....

۶ □ مجموعه جامع قوانین و مقررات صنعت نفت، گاز و پتروشیمی (از آغاز تا امروز)

- بخش پنجم: دوره دوم محمد رضا شاه (۱۳۳۲-۱۳۵۷).....**
- ۱۰۵..... تصمصم قانونی دائر به انتخاب کمیسیون مخصوص هیجده نفری جهت رسیدگی به لایحه نفت ۱۰۷....
- ۱۰۷..... قانون مربوط به تفحص و اکتشاف و استخراج نفت در سراسر کشور و فلات قاره
- قانون مربوط به موافقتنامه تفحص و اکتشاف و استخراج و بهره برداری نفت بین شرکت نفت ایران و شرکت ایتالیایی آجیپ مینراریا ..... ۱۲۱.....
- موافقتنامه تفحص و اکتشاف و استخراج و بهره برداری نفت بین شرکت نفت ایران و شرکت ایتالیایی آجیپ مینراریا ..... ۱۲۱.....
- قانون قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای اروپایی ..... ۱۴۹.....
- قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای اروپایی ..... ۱۴۹.....
- قانون توسعه صنایع پتروشیمی ..... ۱۹۵.....
- قانون برنامه عمرانی چهارم کشور مصوب ۱۳۴۶.۱۲.۲۷ ..... ۱۹۶.....
- از قانون برنامه پنجم عمرانی (برای اجرا طی سالهای ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۶) ..... ۱۹۷.....
- قانون برنامه پنجم عمرانی تجدید نظر شده ۱۳۵۴ ..... ۱۹۹.....
- قانون نفت ..... ۲۰۶.....
- قانون الغاء قرارداد دولت ایران با کنسرسیوم نفت با کنسرسیوم مصوب سال ۱۳۳۳ و اجازه اجرای قرارداد فروش و خرید نفت بین دولت شاهنشاهی ایران و شرکتهای خارجی ..... ۲۱۹.....
- قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران (۱۳۳۳) ..... ۳۰۲.....
- قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران (۱۳۴۷) ..... ۳۲۱.....
- قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران (۱۳۵۶) ..... ۳۴۸.....
- اساسنامه شرکت ملی گاز ایران ۱۳۵۶/۸/۲۵ ..... ۳۷۶.....
- اساسنامه شرکت ملی صنایع پتروشیمی ۱۳۵۶/۸/۲۱ ..... ۳۹۲.....
- بخش ششم: دوره جمهوری اسلامی.....**
- ۴۰۷..... لایحه قانونی تاسیس وزارت نفت ..... ۴۱۲.....
- ۴۱۲..... لایحه قانونی اصلاح مواد ۱۷ و ۲۴ اساسنامه شرکت ملی صنایع و پتروشیمی ۱۳۵۸/۰۳/۲۴ ..... ۴۱۲.....
- از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ..... ۴۱۳.....
- فتوای امام خمینی در مورد انفال بودن ذخایر نفت ..... ۴۱۵.....
- قانون نفت ..... ۴۱۶.....
- از قانون برنامه اول توسعه ..... ۴۲۲.....
- از قانون برنامه دوم توسعه ..... ۴۲۳.....
- از قانون برنامه سوم توسعه ..... ۴۲۷.....
- از قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴-۱۳۸۸) ..... ۴۲۹.....
- از قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰) ..... ۴۳۲.....
- از قانون برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۳۴۰) ..... ۴۳۵.....

فهرست مطالب □ ۷

سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی	۴۴۴
سند ملی راهبرد انرژی کشور	۴۴۵
سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۴۵۲
سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	۴۵۳
از قانون مناطق دریائی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان	۴۵۴
کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی	۴۵۸
پروتکل راجع به آلودگی دریایی ناشی از اکتشاف و استخراج از فلات قاره	۴۶۰
قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع کشورهای صادرکننده گاز	۴۶۵
اساسنامه مجمع کشورهای صادرکننده گاز	۴۶۷
قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع بین‌المللی انرژی	۴۷۸
مشور مجمع بین‌المللی انرژی	۴۸۶
قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت	۵۰۲
قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران	۵۰۹
شیوه نامه نحوه داد و ستد شرکت ملی نفت با خریداران گازهای مشعل	۵۳۳
شیوه‌نامه تشکیل شورای عالی مهندسی مخازن نفت و گاز	۵۳۶
شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز	۵۳۹
قانون حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه گذاری مردمی	۵۵۶
قانون اصلاح موادی از قانون حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه گذاری مردمی	۵۵۹
آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه گذاری مردمی	۵۶۳
آیین‌نامه تشخیص قراردادهای مهم نفتی و نحوه انعقاد آنها	۵۷۴
طرح جامع منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۵۷۵
اصلاح مواد ۸۲ و ۸۷ آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی	۵۷۷
نظام نامه پیوست فناوری و توسعه توانمندی‌های داخلی در قراردادهای بین‌المللی و طرح‌های مهم ملی	۵۸۱
ارزشیابی پیمانکاران صنعت نفت در پروژه‌های C، PC، EPC و EPCC	۵۸۳
آئین نامه معاملات شرکت ملی نفت ایران	۵۹۹
شرح خدمات مدیریت طرح	۶۳۵
آئین نامه اختصاصی ارجاع کار به مهندسان مشاور طرح‌های صنعت نفت	۶۶۷
آیین‌نامه احراز صلاحیت مجری	۶۷۹
نظام فنی و اجرایی طرح‌ها و پروژه‌های صنعت نفت	۶۹۳
نظام اجرایی طرح‌های صنعت نفت	۷۲۹

۸ □ مجموعه قوانین و مقررات صنعت نفت، گاز و پتروشیمی (از آغاز تا امروز)

۷۴۳.....	دستورالعمل ارزیابی مالی فرآیند قیمت متناسب در مناقصات صنعت نفت (اصلاحیه ۱-)
۷۶۵.....	دستورالعمل نحوه محاسبه تعدیل پیمان‌های صنعت نفت بخش C و P از قراردادهای EP، PC، EPC، C و P
۷۷۱.....	دستورالعمل تکمیلی نحوه جبران آثار ناشی از افزایش قیمت ارز در پیمان‌های ریالی فاقد تعدیل صنعت نفت
۷۸۳.....	شیوه‌نامه ارزشیابی مهندسان مشاور صنعت نفت در پروژه‌های E و EP
۷۹۹.....	آئین‌نامه اجرائی دستورالعمل حل اختلاف در قراردادهای شرکت‌های تابعه وزارت نفت
۸۰۵.....	فهرست منابع
۸۰۷.....	فهرست آثار نویسنده

مقدمه

در کشور ما صنعت نفت یکی از قدیمی‌ترین صنایع و در عین حال تاثیرگذارترین بخش اقتصاد محسوب شده، و به تبع آن تحولات حقوقی مرتبط به آن نیز در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصاد و صنعت از سابقه بیشتری برخوردار بوده است.

اقتصاد کشور شدیداً وابسته صنعت نفت بوده و وابستگی روزافزون به تولیدات نفت و گاز و پتروشیمی برای رفع نیاز داخلی از یک طرف و درآمدهای صادرات آنها برای تأمین منابع مالی مورد نیاز کشور از طرف دیگر، موجب شده بیشترین توجه به این صنعت محدود به جنبه‌های فنی و با هدف «افزایش تولید» باشد، و سایر جنبه‌های اساسی از جمله جنبه‌های مدیریتی، اقتصادی و حقوقی تحت الشعاع قرار گیرد.

علیرغم جایگاه ویژه صنعت نفت در کشور، متأسفانه منابع و اطلاعات کافی برای بررسی‌های کارشناسی و حتی تصمیم‌سازی خصوصاً در زمینه قوانین و مقررات ناظر بر صنعت نفت، بسیار اندک است.

سایه سنگین خلاء بزرگ منابع علمی و کارشناسی در حوزه حقوقی و قراردادی، همچنین کمبود کارشناسان این حوزه تخصصی بسیار مشهود بوده، که حاصل این وضعیت، تصویب قوانین و مقررات ناپخته متعدد که طی مدت کوتاهی نیاز به اصلاح آنها آشکار شده همچنین تنظیم قراردادهایی بعضاً بسیار ضعیف و با تبعات زیاد اقتصادی و اجتماعی بوده است.

هدف این کتاب مستندسازی نظام قانونی حاکم بر صنعت نفت، گاز و پتروشیمی و تدوین متن کامل کلیه قوانین و مقررات و معاهدات بین‌المللی منعقد شده مرتبط با این صنعت که شکل دهنده نظام حقوقی حاکم بر آن از آغاز فعالیت‌های عملیاتی از سال ۱۳۴۳ با صدور امتیاز نامه

توری تا سیاستهای کلی نظام، برنامه‌های توسعه و اساسنامه جدید شرکت ملی نفت ایران و چارچوب مدل قراردادی پروژه‌های بالادستی، است.

به منظور تسهیل در پیگیری فرایند تصویب قوانین و مقررات، این اسناد بر اساس چهار دوره زمانی زیر طبقه بندی شده‌اند:

الف) دوره قاجار

ب) دوره رضا شاه

ج) دوره اول حکومت محمد رضا شاه

د) دوره ملی شدن صنعت نفت

ه) دوره دوم حکومت محمد رضا شاه

و) دوره جمهوری اسلامی

بررسی و تحلیل قوانین و مقررات مزبور در کتاب مستقل دیگر، «حقوق نفت ایران» صورت گرفته، و توسط انتشارات محترم خرسندی منتشر شده است.

این کتاب با هدف ارائه اسناد مرجع برای مطالعات و تحلیل‌های کارشناسی در حوزه حقوق نفت و گاز، حقوق بین‌الملل نفت، حقوق عمومی، حقوق اداری، حقوق توسعه، روابط بین‌الملل، اقتصاد سیاسی تدوین گردیده است

امیدوارم کتاب حاضر بتواند به منظور مطالعات در زمینه صنعت نفت، نگارش قوانین و مقررات مرتبط با این صنعت و با تطبیق با قوانین و مقررات مصوب سابق، همچنین در تنظیم قراردادها و توافقات بین‌المللی برای کارشناسان و دانش پژوهان و مراکز تصمیم ساز مفید واقع گردد.

از جناب آقای دکتر خرسندی مدیریت محترم انتشارات خرسندی بدلیل قبول زحمت نشر این مجموعه کتاب‌ها سپاسگزارم.

رضا پاکدامن

pakdamanr@hotmail.com

www.industrylaw.ir